

Siementen alkuperäketjun viranomaisvalvonta

Kari Leinonen

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Kasvinterveysyksikkö

25.9.2015

Sisältö

- Rekisteröinti
- Siemenkeräysten valvontaprosessi
- Metsänviljelyaineiston luokat
- Lähtöisyysalueet ja käyttöalueet
- Siemenkeräysilmoitus
- Käpyjen pakkaus
- Kantatodistus

Rekisteröinti

- Metsänviljelyaineistoa saa **tuottaa, markkinoida ja maahantuoda** vain sellainen aineiston toimittaja, joka on merkitty Eviran ylläpitämään Metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin
- Rekisteröintivaatimus ei koske metsänviljelyaineiston vähäistä tuotantoa, markkinointi ja maahantuontia, jota **ei harjoiteta ammattimaisesti**.
 - Vähäinen tuotanto on pienimuotoista lähinnä yksityisen metsänomistaja omaan käyttöön tapahtuvaa metsänviljelyaineiston tuotantoa
 - Vähäinen taimien markkinointia on mm. ”harrastetaimitarhalta” satunnaisesti naapurille myytävät taimet
 - Siementen markkinoinnissa pitää olla varovainen, jotta ei aiheuteta vahinkoa toiselle toimijalle (kantatodistuksettomia taimia ei voi myydä metsänviljelyyn)
 - Vähäinen maahantuonti on mm. omaan käyttöön tuotavat siemenet (siemeniä tai niistä kasvatettuja taimia ei ole tarkoitus markkinoida metsänviljelyyn toisille toimijoille)

Rekisteröinti

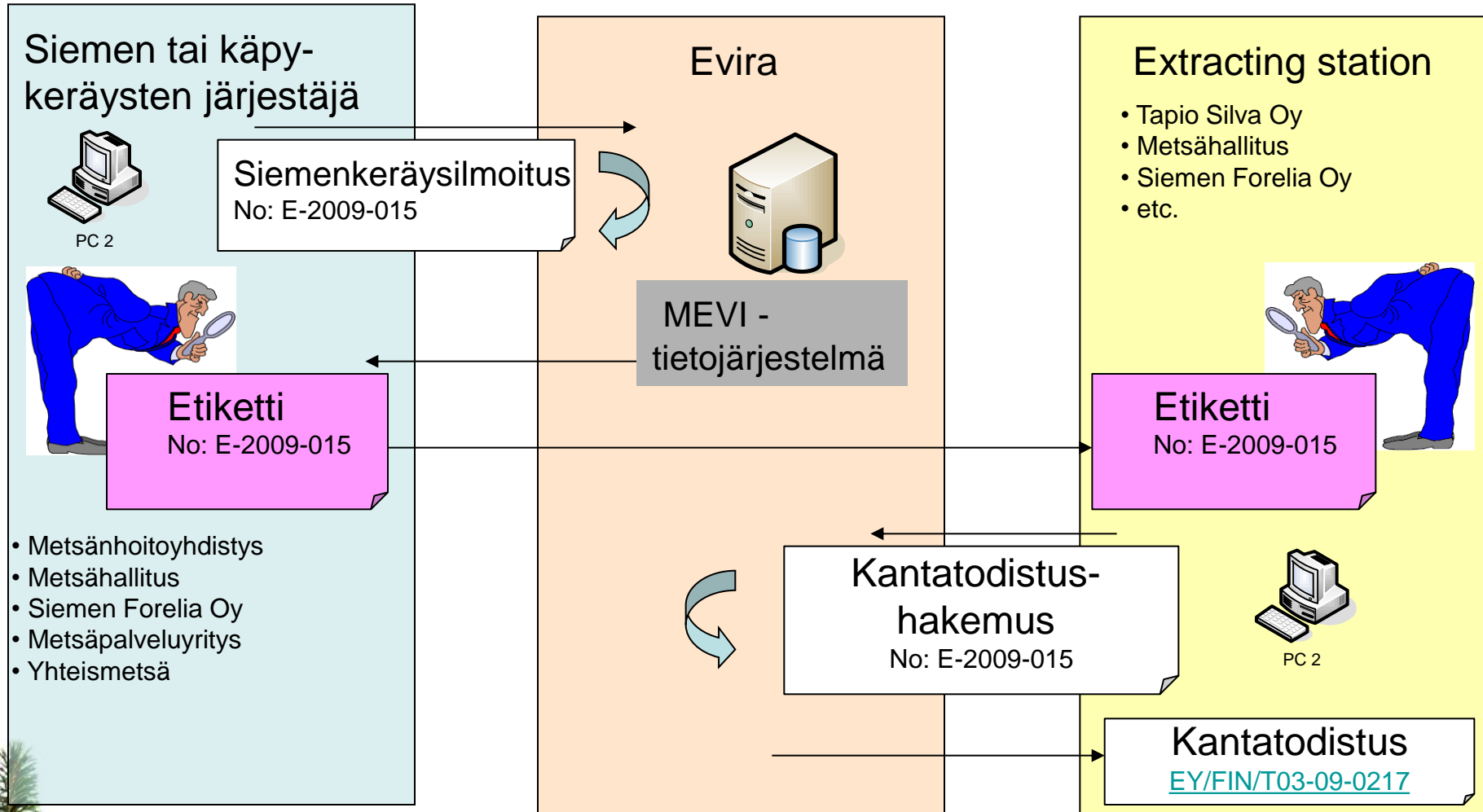
Käpyjen kerääminen

- Käpyjen keräyksen järjestäjien (esim. siemenkeskukset, metsähallitus, metsänhoito-yhdistys, yhteismetsä ja metsäpalveluyritys) kuuluu olla rekisterissä
- Siementen karistajien ja markkinoijien kuuluu olla rekisterissä
- Yksittäisen kävyn myyjän ei tarvitse rekisteröityä, jos hän kerää käpyjä ”ohjattuna metsikkökeräyksenä” rekisteröityneen käpyjen keräyksen järjestäjän osoittamista kohteista
- **Ennen käpyjen keräyksen aloittamista kannattaa ottaa yhteyttä Eviraan, jotta voidaan tarkastaa, täytyykö toimijan kuulua rekisteriin.**

Siemenkeräysilmoitus

- Siemenkeräysilmoitus kannattaa tehdä hyvissä ajoin ennen keräyksen aloittamista.
 - Siemenkeräysilmoitus tehdään Eviraan käyttäen sähköistä asiakaspalvelujärjestelmää (**MEVI -tietojärjestelmää**)
 - Viimeistään **kaksi viikkoa** ennen keräyksen aloittamista
 - Sähköinen ilmoitusjärjestelmä (**MEVI**) ei hyväksy myöhässä tehtyä ilmoitusta
 - Siemenkeräysilmoituksen laiminlyönnistä voi olla seurauksena toimijalle sakkoa ja kerätylle aineistolle markkinointikielto
- **Siementen keräämiseen täytyy olla aina maanomistajan lupa**

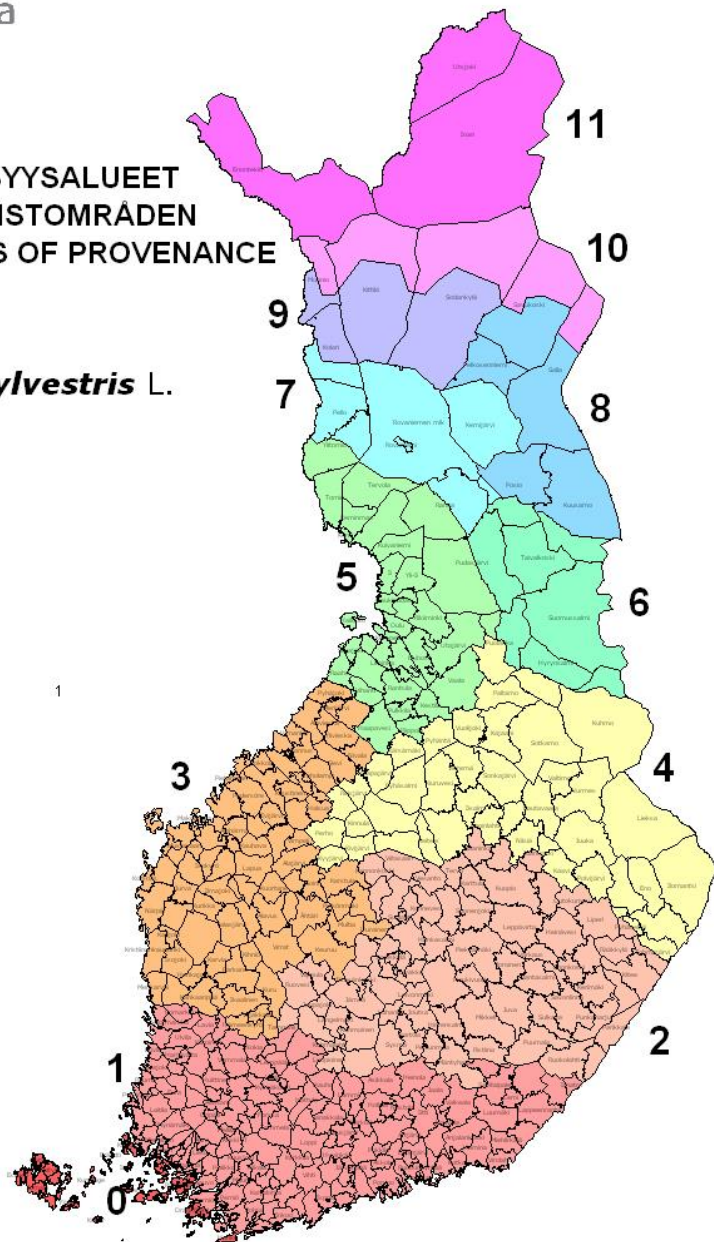
Siemenkeräysten alkuperäketjun valvonta

LÄHTÖISYYSALUEET
HÄRKOMSTOMRADEN
REGIONS OF PROVENANCE

Pinus sylvestris L.

mänty
tall

Lähtöisyysalueet

Alue,

1. jolla on riittävän yhdenmukaiset luonnonolot
 - Vaihteluväli enintään 150 d.d
 - Kuusella enintään kaksi leveysastetta (220 km)
 - Männyllä pohjoisessa selvästi kapeampi
2. jonka metsiköt ovat fenotyypisiltä tai geneettisiltä ominaisuuksiltaan riittävän samanlaisia

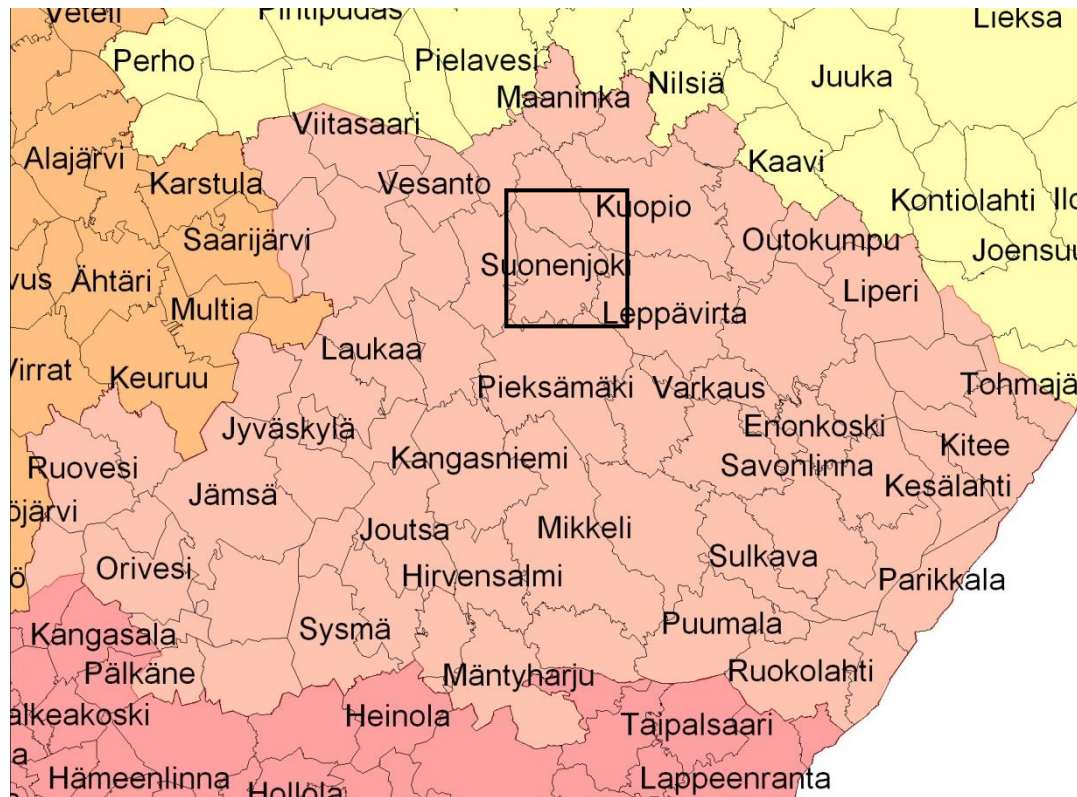
Lähtöisyys

Paikka, jossa metsikkö kasvaa
(kunta tai tarkka paikka)

Perusaineiston ja metsänviljelyaineiston luokat

Perusaineiston tyyppi	Perusaineiston ja metsänviljelyaineiston luokka			
	Siemenlähde tunnettu	Valikoitu	Alustavasti testattu	Testattu
Siemenlähde	x			
Metsikkö	x	x		x
Siemenviljelys			x	x
Perheen (perheiden) vanh.			x	x
Klooni			x	x
Kloonisekoitus			x	x

Siemenlähde tunnettu - siemenlähde

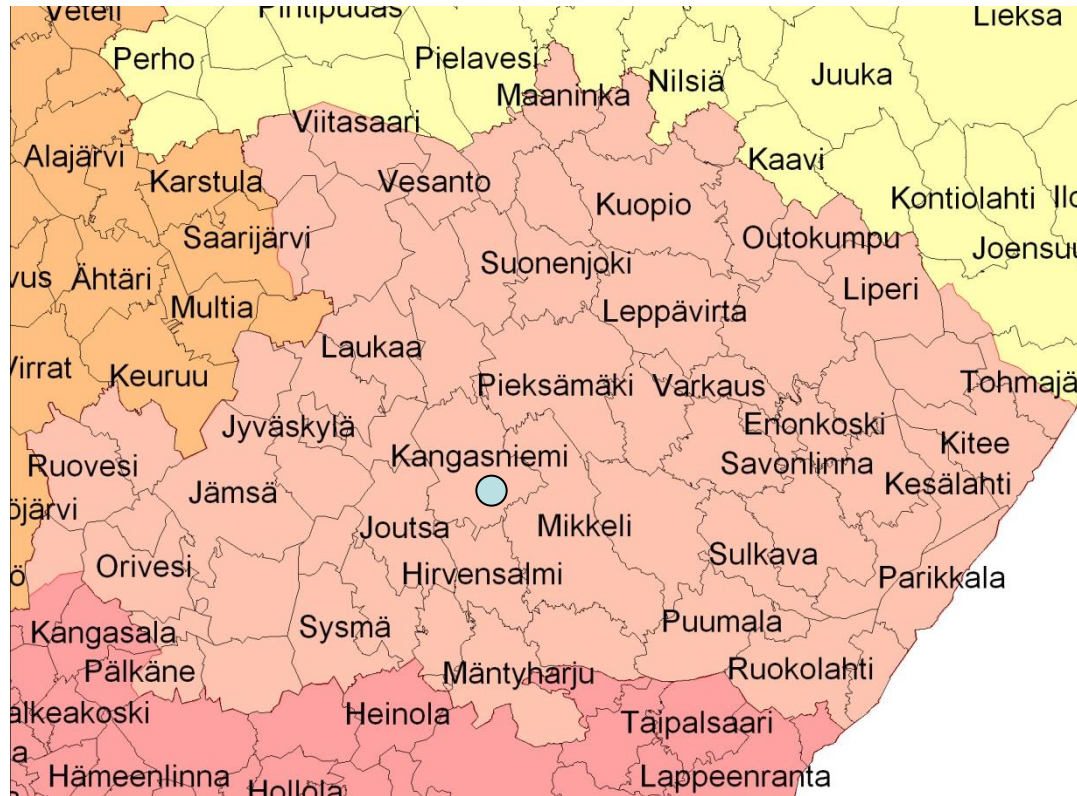

Perusaineisto koostuu yhdellä lähtöisyysalueella (mänty 2) sijaitsevasta siemenlähteestä

- Siemenlähde on tietyllä laajahkolla maantieteellisellä alueella (esim. Suonenjoen kunta) kasvavat puut.
- Kunta tai kunnat kertovat tarkemman paikan (lähtöisyyden)
- Suonenjoki
- **62°51'N - 62°26'N; 26°50'E - 27°32'E**
- Eri lähtöisyysalueilta kerätyt kävyt pitää karistaa omina erinään (siemeneriä ei saa yhdistää)

Siemenlähde tunnettu ja valikoitu

Metsikkö

Siemenlähde tunnettu

- Perusaineisto koostuu yhdellä lähtöisyysalueella (mänty 2) sijaitsevasta metsiköstä
 - Metsikkö on rajattu puupopulaatio, jonka koostumus on riittävän yhdenmukainen (metsikkökuvio)
 - Metsikön sijainti ilmaistaan koordinaateilla ja kunnan nimellä
 - **66°57'N - 26°40'E**
 - **Kangasniemi**

Valikoitu

- Perusaineisto koostuu yhdellä lähtöisyysalueella sijaitsevasta fenotyypin (ilmiasun) perusteella valitusta metsiköstä, jossa hyvälaatuiset valtapuut on merkitty keräyspuiksi

Siementen käyttöalue

Siemenlähde tunnettu ja valikoitu

- Käyttöalue on keskeinen käsite, kun valitaan tietylle alueelle soveltuvaa metsänviljelyaineiston alkuperää
- **Siemenlähde tunnettu ja valikoitu** luokkiin kuuluvista siemenistä kasvatetuille taimille on perinteisesti suositeltu käytettäväksi **paikallista** alkuperää.
- Paikalliseksi alkuperä katsotaan Suomessa silloin, kun keräyspaikan lämpösumma poikkeaa enintään 100 lämpösummayksikköä (d.d.) istutuskohteen lämpösummasta.
- Pohjois-eteläsuunnassa siemeniä voi siirtää noin 100 km ja itä-länsisuunnassa useita satoja kilometrejä
- Maaston korkeus otetaan huomioon siten, että 100 m siirto ylöspäin vastaa 100 km:n siirtoa pohjoiseen ja päinvastoin

Siirtosäännöt

Käyttöalueiden poikkeukset

- Kuusi
 - Suositellaan Etelä-Suomessa viljeltäväksi 100-300 d.d. eteläisemmällä alkuperillä
- Mänty
 - Suositellaan viljeltäväksi Lapissa enimmillään 150 d.d. istutuspaikkaa pohjoisemmilla alkuperillä
 - Etelä-Suomessa voidaan paikallisen alkuperän ohella käyttää enimmillään 150 d.d. pohjoisempia alkuperiä
- Koivu
 - Rauduskoivua voidaan siirtää Etelä- ja Keski-Suomessa enintään 150 d.d. alkuperäaluetta lämpimämmälle tai kylmemmälle ilmastoalueelle

Siemenkeräysilmoitus

Siemenlähde tunnettu - siemenlähde

Biologiset perusteet

Keräyksen suunnittelun lähtökohtana pitää olla siementen mahdollisimman optimaalinen käyttöalue

Ota huomioon maaston korkeus.

- Sadan metrin siirto ylöspäin vastaa sadan kilometrin siirtoa pohjoiseen ja päinvastoin.

Ota huomioon itämisen mahdollinen lasku talven aikana

Tekninen toteutus (keräysilmoitus)

Yksi ilmoitus yhtä kuntaa tai suppeaa kuntaryhmää kohti

- Ilmoita karistajalle, jos tiettyä kuntaa ei ole kerätty, niin se voidaan poistaa kantatodistukselta

Suunnittele keräys korkeusvyöhykkeittäin ja tee siemenkeräysilmoitus tarvittaessa korkeusvyöhykkeittäin

Muodosta karistuserät keräysajankohdan mukaan

- Samasta siemenkeräysilmoituksesta voidaan tehdä useita kantatodistuksia

Siemenkeräysilmoitus

Siemenlähde tunnettu - siemenlähde

Tekniset rajoitteet	Keräysilmoitus
<p>Eri lähtöisyysalueilta kerättyjä käpyeriä ei saa yhdistää!!</p>	<p>Tehdään lähtöisyysalueittain</p> <ul style="list-style-type: none">• Tietyltä lähtöisyysalueelta voit valita vain sille kuuluvia kuntia.• Huomaa, että useat kunnat on jaettu kahdelle tai useammalle lähtöisyysalueelle
<p>Jos keräysalue laajenee</p>	<p>Tee uusi siemenkeräysilmoitus</p> <ul style="list-style-type: none">• Puuttuva ilmoitus on ongelma turha ei!
<p>Jos keräysalue supistuu</p>	<p>Ilmoitettuja kuntia voidaan vähentää kantatodistusta haettaessa</p> <ul style="list-style-type: none">• Ilmoita asiasta karistajalle, jotta kantatodistusta voidaan tarkentaa
<p>Jos keräysmäärä jää tietyllä alueella vähäiseksi</p>	<p>Siemenkeräysilmoitukset voidaan jälkikäteen yhdistää</p> <ul style="list-style-type: none">• Ota yhteyttä Eviraan, jossa yhdistäminen tehdään

Siemenkeräysilmoitus

Siemenlähde tunnettu - metsikkö

- Yksittäinen metsikkö kannatta ilmoittaa keräyskohteeksi, jos halutaan kerätä geneettisesti korkealaatuista siementä taimitarhakylvöön tai johonkin erikoistarkoitukseen

Esimerkkejä:

- Lehtipuumetsiköt
- Geenireservimetsiköt (Jos niistä tehdään kaupallista keruuta)
- Hyvälaatuiset suuret kuusileimikot erityisesti Pohjois-Suomessa
- Visakoivikot

Alustavasti testattu ja testattu luokat

- **Alustavasti testattu** -luokka muodostuu siemenviljelyksistä, perheen vanhemmista, klooneista tai kloonyhdistelmistä, joiden yksilöt on valittu fenotyypin perusteella.

Testattu-luokka muodostuu siemenviljelyksistä, perheen vanhemmista, klooneista tai kloonyhdistelmistä, joiden paremmuus on osoitettu vertailukokeilla tai yksilöiden jalostusarvon perusteella.

Käpyetiketti

- Käpyeriin on liitettävä käpyetiketti tai muu dokumentti, joka sisältää metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain mukaiset tiedot. Etiketin saat MEVI-tietojärjestelmästä, kun olet tehnyt siemenkeräysilmoituksen ja Eviran tarkastaja on sen hyväksynyt.
- Käpyetiketti olisi hyvä liittää jokaiseen kypysäkkiin tai konttiin. Jokaisessa erillisessä säkissä tai kontissa pitää vähintään olla siemenkeräysilmoituksen tunnus. Tunnuksen avulla käpyerät pystytään yksiselitteisesti tunnistamaan

<http://www.evira.fi/files/images/kasvit/metsanviljely/kapyetikettimallit.pdf>

Käpyjen pakkaus

- Käpyjen markkinoijan tulee huolehtia siitä, että kävyt kuljetetaan karistamolle suljetuissa pakkauksissa tai konteissa siten, että eri käpyerät eivät voi sekoittua keskenään.
- Kaikissa käpyerissä pitää olla siemenkeräysilmoituksen numero ja käpyetiketti, jonka saa tulosteena MEVI-tietojärjestelmästä siemenkeräysilmoituksen jättämisen yhteydessä

Siemenkeräysilmoitus

- Valikoitu siemenkeräysmetsikkö
 - Ilmoituksen tekemiseen tarvitaan siemenkeräysmetsikön tunnus
 - Tunnus löytyy kansalliselta listalta, jossa on tällä hetkellä 25 rekisteröityä siemenkeräysmetsikköä
 - Merkitys nykyisin vähäinen jaloja lehtipuita lukuun ottamatta
- Alustavasti testattu ja testattu siemenviljelys
 - Siemenviljelysten omistaja tai käyttöoikeuden haltija tekee ilmoitukset
 - Rekisteriviite on muotoa Sv499

Käpyjen keräys siemenviljelyksiltä

- Siemenviljelys on kerättävä siten, että viljelykselle asetetut tavoitteet saavutetaan.
 - Kaikki kloonit pitää kerätä
 - Kerätä voi vain vartekarttaa merkityistä puista
 - Viljelyksen rajat on tunnettava
 - Viljelyksen ulkopuolelle rajatuista vartteista ei saa kerätä (esim. luontokohteet).
 - Jos kävyt karistetaan useassa erässä pitää huolehtia, että kaikkien karistuserien geneettinen koostumus olisi riittävän kattava
- Siemenviljelykselle tehdyt muutokset pitää olla hyväksytysti toteutettu ennen keräystä
 - Jos muutosten hyväksymispäätös ei ole tullut ennen siemenkeräysilmoituksen tekoa, pitää ottaa yhteyttä Evira ja tiedustella, voidaanko keräys aloittaa.
 - Poistettavaksi merkityistä puista ei saa kerätä

Tuotantokirjanpito

- Markkinoijan tulee pitää ostamistaan ja markkinoimistaan kävyistä tuotantokirjanpitoa, joka sisältää seuraavat tiedot:
 - metsänviljelyaineiston toimittaja (nimi tai toiminimi)
 - keneltä metsänviljelyaineistoerä on ostettu
 - metsänviljelyaineiston määrä
 - käpyetiketin tiedot
 - tieto siitä, kenelle metsänviljelyaineistoerä on markkinoitu
 - siementen tuleentumisvuosi
- Tuotantokirjanpito on säilytettävä 10 vuotta.

MEVI-tietojärjestelmä palvelee sähköisesti

- Voit rekisteröityä metsänviljelyaineiston tietojärjestelmän käyttäjäksi, jos kuulut metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Sähköisen asiointipalvelun avulla voi tehdä siemenkeräysilmoituksia, hakea kantatodistuksia sekä ilmoittaa muihin EU-maihin markkinoiduista siemen- ja taimieristä.
- Käyttäjätunnuksen ja salasanan saat ottamalla yhteyttä Eviraan puhelimitse tai sähköpostilla
 - Harri Leinonen p. 050 366 8581, harri.leinonen@evira.fi
 - Kari Leinonen p. 040 542 2493, kari.leinonen@evira.fi
- Mevi - tietojärjestelmän aloitussivu löytyy kätevimmin Eviran verkkosivuilta

http://www.evira.fi/portal/fi/kasvit/viljely_ja_tuotanto/metsanviljely/mevi-tietojarjestelma/

Metsänviljelyaineiston kantatodistus

- Elintarviketurvallisuusvirasto antaa hyväksytystä perusaineistosta saadulle metsänviljelyaineistolle kantatodistuksen. Kaikilla markkinoitavilla ja taimitarhakylvöissä käytettävillä siemenerillä on oltava kantatodistus.
- Siementen karistajan on haettava kantatodistukset siemenerille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa karistuksen ja siemenerän puhdistuksen päättymisestä
- Kantatodistuksen hakee yleensä siementen karistaja
- **Kantatodistuksen hakemista varten tarvitaan siemenkeräysilmoituksen tunnus**

Metsänviljelyaineiston valvontarekisterit

- Metsänviljelyaineiston tietojärjestelmä sisältää Eviran ylläpitämät valvontarekisterit.
 - **Metsänviljelyaineiston toimittajarekisteri** sisältää tiedot rekisteröidyistä toimipisteistä ja asiointipalvelun käyttäjiksi rekisteröidyistä käyttäjistä. Rekisteröitymisvelvollisia toimittajia ovat metsäpuiden siementen ja taimien tuottajat sekä metsänviljelyaineiston markkinoijat ja maahantuojat.
 - **Perusaineistorekisteri** sisältää tiedot hyväksytystä perusaineistosta. Perusaineistoa ovat metsäpuiden siemenviljelykset, siemenkeräysmetsiköt ja kasvulliseen lisäykseen hyväksytyt kloonit.
 - **Kantatodistusrekisterissä** on tiedot kaikista Suomessa myönnettyistä kantatodistuksista.